

1. INTRODUCCIÓ

Després de la jornada [Renda Bàsica Universal: Un full de ruta realista](#) (desembre 2021), com a espai de debat i reflexió col·lectiva més recent dins del procés impulsat per ECAS al voltant de la garantia de rendes, el present document formula la posició de la federació arran de les noves aportacions i novetats en el context social, principalment a Catalunya però amb una mirada àmplia i global.

És, doncs, una actualització del discurs d'ECAS sobre la Renda Bàsica Universal que parteix del primer document de posicionament al respecte ([Per què un ingrés mínim vital quan cal una renda bàsica universal?](#), juliol de 2020) i que, sense redundar en el que allà s'exposa, recull les idees clau per argumentar la defensa de la RBU. Es genera seguint el fil de la [relatoria de la jornada de desembre de 2021](#) i s'aprova el **maig de 2022** com a eina per a la incidència, d'ús intern com a base per als pronunciaments dels representants/portaveus de la federació en diferents espais i formats, quan l'ocasió ho requereixi.

2. DEFINICIÓ , MARC CONCEPTUAL

RENDA BÀSICA UNIVERSAL: COM L'ENTENEM DES D'ECAS?

- Individual, sense restriccions pel tipus de llar o convivència.
- Incondicional (sense contraprestacions obligatòries) i permanent.
- Destinada a tota la població (amb un arrelament al país de sis mesos).
- Finançada amb recursos públics, mitjançant una reforma fiscal que asseguri la seva viabilitat i sostenibilitat segons el principi de redistribució de la riquesa.
- Superior en quantia al llindar de la pobresa per als adults (els menors rebrien un import inferior) i abonada mitjançant un pagament mensual.
- Compatible amb altres ajuts públics; a banda, òbviament, d'ingressos salarials i altres propis (renda bàsica, prestació base).
- Part d'un model de protecció i d'un conjunt de mesures i sistemes de garantia de drets que van més enllà de les qüestions materials i monetàries¹.

3. CONTEXT I FONAMENTS

A nivell global, la pandèmia de covid-19 suposa un punt d'inflexió. Les causes i el seu impacte han fet palès el gran desequilibri planetari i l'abast dels efectes nocius d'un model socioeconòmic depredador amb la natura i densenfrenat en la cerca del benefici i el lucre individuals. Les desigualtats i les injustícies socials s'han posat encara més de manifest i s'han accentuat, un cop més, per la incapacitat dels governs de donar resposta a les crisis fent valer la seva funció de garantir els drets de tota la població i redistribuir la riquesa. Ens trobem en un moment crític que subratlla la necessitat d'un nou contracte social capaç de fer front als reptes que planteja la comunitat planetària al segle XXI.

La Declaració Universal de Drets Humans Emergents (adoptada a Monterrey el 2007 fruit d'experiències i lluites de la societat civil global), recull ja en el seu article 1 el

dret a l'existència en condicions de dignitat i defineix a l'art. 1.3 "el dret a la renda bàsica o ingrés ciutadà universal" com un "ingrés monetari periòdic incondicional sufragat amb reformes fiscals i amb càrrec als pressupostos de l'estat" que rebrà tota persona "independentment de les seves altres fonts de renda". És per tant una peça destinada específicament a garantir unes condicions materials mínimes dins d'un sistema de protecció, prevenció i garantia de drets en tots els àmbits de la vida¹.

La Renda Bàsica no és la solució a tot per ella mateixa, però sí que pot ser –gràcies a la centralitat que ha assolit ja en el debat públic— el punt de partida d'un nou paradigma. Els canvis estructurals i culturals que requereix, també des del punt de vista dels marcs mentals i els valors, i els canvis que generarà un cop implementada, poden ser la clau de volta per a la consecució d'un nou pacte social, ja que els efectes que se'n derivaran actuaran com a ona expansiva d'aquesta nova concepció basada en assegurar l'existència material de tot ésser humà.

La universalitat i incondicionalitat són essencials per la lògica intrínseca de la mesura i per trencar amb l'estigma associat a la pobresa, que fins i tot s'accentua quan les persones en aquesta situació reben ajuts públics i els converteix a ulls de bona part de la societat en ciutadans 'de segona'. Les rendes condicionades que fins ara s'han implementat al nostre país han mostrat com es perpetua la dinàmica de dependència i precarietat, i han fracassat en assegurar els mínims per cobrir les necessitats bàsiques i, sobretot, com a eina d'emancipació per trencar l'espiral de la pobresa i l'exclusió.

Malgrat les bones intencions, que des d'ECAS vam celebrar inicialment quan es van aprovar la Renda Garantida de Ciutadania a Catalunya (2017) i l'Ingrés Mínim Vital a l'Estat espanyol (2020), l'experiència ens ha permès constatar que són conceptualment errònies. Hem lluitat per millorar aquests instruments i continuarem fent-ho mentre siguin els únics disponibles com a polítiques de garantia de rendes, però conscients que cal superar-los i deixar enrera la condicionalitat amb tot el que suposa per a les persones beneficiàries (desconfiança, control, risc d'un gran volum de 'falsos negatius' per evitar falsos positius, estigma, inestabilitat...), i tot el que implica per a les administracions (burocràcia, complexitat en la gestió, ineficàcia i ineficiència, etc.).

Des d'aquesta constatació, el pilot de Renda Bàsica del Govern català és un pas en la bona direcció, ja que cal evidència empírica per desenvolupar una RBU el més adequada possible a les necessitats i, alhora, realista en el seu disseny i pla d'aplicació. Hi contribuïrem per extreure'n el màxim d'aprenentatges i rendiment en clau de debat públic, alhora que reclamem que els instruments actuals es millorin en coherència amb la voluntat del Govern de garantir els mínims per a una vida digna i trencar amb l'estigma de la pobresa. En aquest sentit, cal assegurar l'accés als drets socials de tota la població (també la que es troba en situació administrativa irregular, especialment quan es tracta de famílies amb menors) i ampliar la cobertura reduint els requisits i incrementant la dotació pressupostària, a més d'agilitzar la gestió per donar resposta de manera immediata a tothom que ho necessita.

Més enllà del pla pilot català i la nostra participació en el seu desplegament, perquè la RBU esdevingui una realitat és imprescindible crear un estat d'opinió favorable que empenyi els poders públics i faci viable la seva aprovació. Materialment és factible i les transformacions necessàries depenen únicament de la voluntat política, per la qual cosa cal ampliar la base social amb el màxim abast territorial. La tasca de

¹ *Manifest per una RBU* de la campanya 'Renda Bàsica Ara!', al qual ECAS s'ha adherit: la RBU "no té sentit si no s'acompanya de polítiques públiques que reforcin les polítiques socials", incloent l'educació i la sanitat públiques i universals, el dret a l'habitatge, l'abordatge de l'emergència climàtica i la transició ecològica, "i, en definitiva, una major intervenció democràtica dels sistemes de producció i reproducció social".

sensibilització passa pel treball en xarxa i les aliances amb actors i iniciatives també en els àmbits estatal i internacional, com ara la iniciativa legislativa europea a la qual ECAS dona suport perquè la proposta d'introduir rendes bàsiques incondicionals a tots els països de la UE arribi al Parlament Europeu.

4. ARGUMENTARI

- Estem en un moment històric en què, davant la gran crisi sistèmica que la pandèmia ha posat de relleu, cal revertir les tendències de les darreres dècades amb canvis profunds de mentalitat, valors i actituds que es reflecteixin en transformacions estructurals i noves maneres d'organitzar-nos i relacionar-nos, també amb el medi ambient i els recursos naturals.
- Per combatre d'arrel els fenòmens socials i amenaces globals a què ens enfrontem –desigualtats; inseguretat, incertesa i por que alimenten els populismes i les violències; precarietat i estrès que comporten pèrdua de drets, condicions de vida indignes i angoixa; manca de temps i infravaloració dels treballs de cures; consumisme desenfrenat— i, alhora, abordem els reptes aprofitant el seu potencial transformador i alliberador –en el cas de l'automatització i la robotització, per exemple—, serem capaços com a societat de posar el focus en les cures, el benestar i el gaudi en lloc de la feina remunerada i la productivitat. Aquest gir permetrà adoptar noves formes de vida que poden frenar la crisi ecològica, afavorint de manera natural un decreixement que eviti exhaurir els recursos naturals.
- El nou pacte social ha de tenir un puntal en la garantia de rendes com a element essencial per assegurar uns mínims a tota la població, condició irrenunciable per a una societat més justa i cohesionada. La cerca d'un major equilibri social i ecològic que permeti la sostenibilitat de la vida humana passa per garantir no només els drets més bàsics i fonamentals, sinó també una millor qualitat de vida i un major benestar per a tothom. En la projecció d'aquest escenari, la Renda Bàsica Universal pot ser la clau de volta per un nou abordatge que superi el paradigma fracassat de les rendes condicionades, ja que l'eliminació de requisits i de control trenca l'estigma associat a la pobresa i al fet d'haver de sol·licitar ajuts, i iguala les persones com a subjectes d'un dret universal.
- El reconeixement d'aquest dret desactiva la desconfiança amb què fins ara s'han implementat els programes de rendes mínimes, alhora que empodera i atorga seguretat i autonomia per decidir amb llibertat. En aquest poder de tria rau el poder transformador de la RBU en contraposició a altres modalitats de prestació, ja que la incondicionalitat i permanència dels ingressos fa efectiu el principi d'igualtat d'oportunitats pel que fa a l'existència material i permet projectar itineraris vitals. La resta de drets s'han de fer efectius a través de la resta de serveis i mecanismes públics per garantir-los: sistemes de salut i educació, habitatge, treball digne, participació, etc.
- Des d'un punt de vista ètic, la justícia social exigeix que els Estats de Benestar compleixin amb la seva funció de redistribució de la riquesa, i en aquest sentit la RBU es pot entendre com un dividend dels bens comuns, una 'herència pública' que les ciutadanes i els ciutadans rebem gràcies a la contribució històrica de tota la humanitat que ens ha portat fins aquí. Un punt de partida per poder parlar de llibertat real, basada en la capacitat d'escollir i de poder obrar segons uns principis ètics. El dret de rebre sense haver de demanar ens permetrà veure'ns com a iguals i ens conferirà la seguretat bàsica que necessitem per desenvolupar-nos individualment, poder complir les normes de convivència i assolir un grau saludable de resiliència individual i col·lectiva. El benefici de la Renda Bàsica Universal és, en última instància, comunitari.